

Jani-Demetriou Bernadett Családok egy változó világban

A család az egyén és a nagy társadalmi rendszerek közötti legfontosabb társadalmi intézmény. A család tagjai az otthoni környezetben meghatározott szerepek szerint élnek (ilyen szerepek például az anyaszerep, a családfenntartó szerepe, a gyermeki szerep). Ezek a szerepek egyúttal társadalomban betöltött státuszt is jelentenek, így a család bizonyos mértékben megszabja a társadalomban elérhető lehetőségeket is. Az egyén azonban nemcsak a családban betöltött szerepe által válik valakivé, hanem ezt a szerepet saját maga is alakítja (vö. ágencia a családban, Revis 2016). A családban élők a családi szokásokat és hagyományokat, a családra jellemző közös gyakorlatokat (Wenger 1998), így a beszédmódokat is együtt hozzák létre.

Régen a magyarországi, főként vidéki családokra általában a többgenerációs, nagycsaládos együttélési forma volt jellemző. Ma az együttélési formák a globalizáció hatására változatosabb mintázatot mutatnak, és ennek következtében a családformák is egyre sokszínűbbé válnak. Például a házasság nélküli együttélések és a válások számának növekedése, a fiatal felnőttek elköltözésének időbeli kitolódása, a gyermekek számának csökkenése befolyásolja a család formájának alakulását (vö. Higgins & Wright 2022). A család összetételének megváltozása nemcsak a családi kapcsolatokat, a szokásrendszereket érinti, hanem azokat a módokat is, ahogyan a családban beszélnek. Az egy családban élők számának csökkenő tendenciája mögött nemcsak az együttélési formák változatossága, hanem a vállalt gyermekek számának csökkenése is áll.

Számos tiszavasvári roma családról azonban az a kép él, hogy nagycsaládban élnek, ahova egyrészt több gyermek születik, mint a nem roma családokba, másrészt több generáció él egy fedél alatt. A nagycsaládos életforma melletti döntést a nehezebb lakás- és anyagi körülmények is befolyásolják; a fiataloknak például segítséget jelent, ha a szülőkkel maradhatnak.

A globalizáció eredményeképp számos család elkerül a szülővárosból más városba, más országba. Ez a változás a workshopokon részt vevők között többünket, roma családokat is, érintett. Romák és nem romák között is előfordul, hogy a szülők a család boldogulása miatt új lakóhelyet keresnek. Sokan a városközpontba, nagyobb városokba, a fővárosba vagy más országba költöznek a jobb élet és több lehetőség reményében.

A városba költözés jelentheti például azt, amikor a város széléről egy család beköltözik a központba, vagy amikor egy kisebb városból átköltöznek egy nagyobb városba. Ilyenkor az élet- és lakáskörülmények megváltoztatják a családi közeget is. A kiköltözés a nagycsaládos életforma felbomlását okozhatja. A családi kapcsolatok is megváltoznak attól függően, hogy ki költözik el. Például a nagyszülők jellemzően nem költöznek a fiatalokkal, hanem maradnak az eredeti lakóhelyen. A nagycsaládtól való elválás a család tagjai közötti viszonyokban is változásokat eredményez. Az együttélési módjai, a családi szokások megváltoznak. A nagyszülők nem tudnak gyakran találkozni az unokákkal, és a nagyszülői segítség nélkül a szülőkre a gyereknevelésben nagyobb teher hárul. A

DUJ Dzséne – Ketten
nyelvészeti etnográfiai folyóirat
1. évfolyam 1. szám, 2024 június

nagyszülők és az elköltözött család közötti távolság az érintkezésben, kommunikációban is nyomot hagy. A család tagjainak kreatív és alternatív módokat kell találniuk arra, hogy a családi kapcsolatokat fenntartsák, ápolják. Ezekre a kihívásokra és nehézségekre roma és nem roma családoknak ugyanúgy választ kell találniuk.